ZAPISKI NUMIZMATYCZNE

WYCHODZĄ KWARTALNIE POD REDAKCJĄ RUDOLFA MĘKICKIEGO

NUMER 1. ROK III.

LWÓW, STYCZEŃ — MARZEC 1928.

WŁADYSŁAW TERLECKI: MONETY BOSFORU CYMERYJSKIEGO PO RESKUPORIDACH

Poszukiwania archeologiczne na terytorjum dzisiejszego Krymu dają wciąż ciekawe i cenne dla numizmatyki rezultaty.

Wszakże już dwa i pół tysiąca lat temu kraj ten był pokryty kwitnącemi kolonjami, założonemi przez dzielnych kolonistów greckich — tych Greków, którym słusznie należy się tytuł twórców systemu monetarnego.

W artykule tym pragnę podzielić się rezultatami mych obserwacyj i dociekań w dziedzinie numizmatyki Bosforu Cymeryjskiego.

Nad cieśniną Kierczeńską, zwaną dawniej Bosforem Cymeryjskim koloniści greccy zaczęli pierwsi bić monety już w VI. wieku przed nar. Chrystusa; były to monety poszczególnych miast o ustroju republikańskim. Z biegiem czasu kraj ten stał się ośrodkiem wielkiego państwa Bosforskiego, rządzonego przez szereg dynastyj, z których ostatnia dynastja Reskuporidów rządziła już jako zależna od Rzymu. Ostatnim monarchą tej dynastji był Reskuporis VII.

Stwierdzono dotychczas, że monety wybite przez Reskuporisa VII [1]) były ostatniemi z pośród wielkiej ilości monet, pozostawionych nam

[1]) Według oznaczenia S. S. Łatyszewa jest to — Reskuporis VI; władca ten panował od 303/4 — 341/2 roku naszej ery.

przez dynastję Reskuporidów. W szczególności na rok 638 ery Pontu a 341/2 rok naszej ery, wskazywano jako na ostatni, w którym pod ciosami barbarzyńców zniknęło Królestwo Bosforskie, a zarazem na rok, w którym została wybita na Bosforze ostatnia moneta.

Temu to ostatniemu twierdzeniu chcę się przeciwstawić, i postaram się dowieść, że po zagładzie państwa Reskuporidów, wkrótce powstało tam nowe — zupełnie barbarzyńskie, które jednak posiadało organizację wewnętrzną o tyle rozwiniętą, że posługiwała się monetami, bitemi na wzór ostatnich monet dynastji Tyberjuszów i Juljuszów.

Niestety, prawie absolutny brak danych historycznych zaciemnia zupełnie ten okres dziejów Taurydy. To też spróbuję poprzeć moje twierdzenie danemi, które dość skąpo dostarcza nam numizmatyka.

W okolicach Bosforu Cymeryjskiego, dość często można znaleźć srebrne monety, z rysunkiem chaotycznym, uniemożliwiającym wyciągnąć odrazu jakieś wnioski, tych monet dotyczące. Monetami temi dotychczas interesowano się bardzo mało, i wiadomości o nich w literaturze numizmatycznej są więcej niż skąpe. W znanem dziele „Les Antiquités du Bosphore Cimmérien“ [1]) znalazłem rysunki kilku takich monet, opis których brzmiał bardzo krótko: „monety barbarzyńskie, znajdowane w okolicach Kierczu“.

Będąc w posiadaniu ładnego i licznego zbioru tych monet, przytem pięknie zachowanych, mając także pod ręką zbiór monet ostatnich panujących z dynastji Tyberjuszów Juljuszów i badając je, doszedłem do wniosku, że monety barbarzyńskie, o których tu mowa były bite na wzór monet, pozostawionych na miejscu przez poprzednich panów tego kraju.

Na pierwszy rzut oka, te barbarzyńskie monety różnią się zupełnie od monet królów barbarzyńskich; inny jest metal, inny styl i wygląd monety. Lecz dalej po dokładnej analizie zobaczymy, że różnice te zacierają się znacznie, lub znikają zupełnie.

Królestwo Bosforskie pod panowaniem ostatniej dynastji Tyberjuszów Juljuszów na początku wieku czwartego naszej ery chyliło się zdecydowanie ku zupełnemu upadkowi; potwierdzają to monety o coraz gorszem wykonaniu, bite w metalu coraz mniej szlachetnym, a ostatecznie już tylko w miedzi, wówczas gdy jeszcze Reskuporis III [2]) pozostawił nam pięknie wykonane monety w złocie i elektronie. Barbarzyńcy, którzy po zniszczeniu państwa Bosforskiego na jego ruinach założyli prawdopodobnie własny organizm państwowy, przynieśli z sobą

---

[1]) Salomon Reinach, Paris, Didot 1892.

[2]) Reskuporis III panował od 211/2 do 228/9 roku naszej ery.

nowe siły i nowe zasoby co im pozwoliło bić monetę w metalu szlachetniejszym — w srebrze.

Dlatego też, zdaniem mojem, zmiana metalu, w którym są wykonane monety może być zupełnie zrozumiała, zresztą sam ten fakt nie może grać roli poważniejszej. Wygląd monet nawet w porównaniu do monet ostatnich królów bosforskich, które wszakże nazywano monetami o stylu barbarzyńskim razi już zupełną chaotycznością wyobrażeń.

Jeżeli uważnie rozpatrzymy elementy poszczególne, z których składają się rysunki obydwu stron monet ostatnich królów Bosforskich, zauważymy, że prawie każdy z powyższych elementów znalazł po pewnem zniekształceniu swe miejsce na monetach nowych panów krainy. Między monetami bitemi przez nowych władców Bosforu przeważają monety o rysunku niezrozumiałym, lecz sporo jest takich, na których ten rysunek jest więcej uporządkowany, co na egzemplarzach dobrze zachowanych występuje zupełnie wyraźnie. Porównajmy więc tą ostatnią grupę z monetami ostatnich Reskuporidów.

Monety ostatnich królów Bosforu są wszystkie jednakowego typu, tak — że opis ich nie będzie zbyt długim, zresztą jest on dość szeroko znany: na awersie znajduje się popiersie króla w danym czasie panującego, zwrócone w prawo [1]). W otoku mamy napis grecki podający jego tytuł (ΒΑCΙΛΕΥC) i imię; przed głową króla często mamy jakieś drobne wyobrażenie (kulki, gwiazdki, wieńce), znaczenie których dotychczas nie jest dokładnie ustalone. Całość jest otoczona kołem złożonem z kropek. Na rewersie mamy popiersie panującego w tym czasie cezara rzymskiego, zwrócone też przeważnie w prawo, pod niem (z rzadka z boku) data wyrażona greckiemi literami. Przed głową cezara, jak i na awersie mamy też przeważnie jakieś drobne wyobrażenia. Całość też otoczona kołem z kropek. Sześć takich monet jest uwidocznionych na rys. 1—6.

Są to awersy monet Totorzesa z roku 595 (rys. 1) Reskuporisa VII z roku 621 (rys. 2), Reskuporisa V z roku 549, oraz rewersy: Radamsada z roku 614 (rys. 4) Farsanza z roku 550 (rys. 6) i Reskuporisa V z roku 549 (rys. 5). Lata ery pontyjskiej. Na niektórych monetach koło kropkowane, otaczające rysunek wychodzi dzięki niedokładności tłoku częściowo lub też zupełnie nie jest widocznem.

By uzupełnić wiadomości o monetach ostatnich Rekuporidów załączam tu tabliczkę chronologiczną [2]) ich panowań zacząwszy od Resku-

[1]) Można wskazać zaledwie parę monet na których to popiersie jest zwrócone w lewą stronę.

[2]) Tib. Juljusz Reskuporis III, syn Sauromata II panował od 211/2 do 228/9
Tib. Juljusz Kotis III, sya Reskuporisa panował od 227/8 do 233/4
Sauromates III panował od 229/30 do 232/3

porisa III, którego panowanie nosząc znamiona największego rozkwitu jest przełomowym dla królestwa okresem, po którym ono wyraźnie poczęło chylić się ku upadkowi.

Przejdźmy teraz do analizy nowych pupilów numizmatyki. Awers od rewersu daje się odróżnić dość łatwo, bowiem monety są prawie jednakowe; różnice występują ogółem biorąc w drobnych wyobrażeniach.

W środku awersu występuje rysunek, wyobrażający ludzką głowę; najważniejsze miejsce na rewersie zajmuje postać wojownika z dzidą w ręku, wyobrażoną bardzo prymitywnie. Wielkość monet jest zupełnie podobna do wielkości monet Królów Bosforskich (17—19 milimetrów średnicy); podobieństwo wielkości może być zupełnie wypadkowem, lecz zdaniem mojem można tu widzieć chęć naśladownictwa. Grubość monet mniejsza od grubości monet Bosforskich, lecz to zjawisko może tłómaczyć zastosowanie kruszcu szlachetnego. Waga monet waha się w granicach dość znacznych, przeciętną wagę dla zważonych 20 egzeplarzy ustaliłem na 1,95 gr., praktycznie waha się pomiędzy 2,60—3,35 gr.

Rozpatrzmy awers. Rysunek umieszczony na środku monety wyobraża niewątpliwie głowę ludzką; lecz niestety nie zawsze jest on do głowy podobny. Na monetach, rysunki których załączam, trafność mego poglądu jest niewątpliwą. (rysunki NN. 7. 8 i 9).

Głowa ta ma wyraźny nos, brodę wyrażoną przy pomocy kropek, punkt oznaczający oko jest na odpowiedniej wysokości. Włosy wyobrażone są zapomocą kresek mniej lub więcej zakrzywionych; na niektórych monetach zupełnie wyraźnie występuje reszta popiersia; szyja i górna część ramion — często oznaczona szeregiem kropek (rys. 7. 8 i 9). Głowa ta jest zwrócona w prawo — tak jak na monetach królów bosforskich — częściej rysunek jest o tyle chaotyczny, że sądząc tylko z danego egzemplarza, twierdzenie, iż jest to wyobrażenie głowy wydać się może zbyt ryzykownem. Jednak po przestudjowaniu egzemplarzy lepszych można znaleźć prawie na wszystkich gorszych elementy rysunku: nos, włosy, brodę i punkt oznaczający oko. (C. d. n.)

Respuporis IV panował od 233/4 do 234/5
Tib. Juljusz Inintimej panował od 234/5 do 239/40
Tib. Juljusz Reskuporis V panował od 239/40 do 261/2
Farsanz panował od 253/4 do 254/5
Reskuporis VI panował od 262/3 do 275/6
Sauromates IV panował w 275/6 roku
Tib. Juljusz Tejranes panował od 275/6 do 278/9
Totorses panował od 278/9 do 307/8
Radamsadis panował od 308/9 322/3
Reskuporis VII, ostatni panował od 303/4 do 341/2

DR. MARJAN GUMOWSKI: MENNICA PAŃSTWOWA W WARSZAWIE

Leży przed nami sprawozdanie z działalności Mennicy państwowej w Warszawie za pierwsze 3 lata jej istnienia t. j. za r. 1924, 25 i 26, które przedstawia rzeczywiście ogrom pracy organizacyjnej, o jakiej nie wszyscy mają wyobrażenie.

Z prawdziwą przyjemnością czytamy na początku, jak Dyrekcja nawiązuje piękną nić tradycji z temi mennicami, jakie w Polsce od czasów Mieszka I istniały, a z których ostatnia, warszawska, zamkniętą została dopiero 1867 r. i wywiezioną do Petersburga. Gdy po 57 latach wskrzeszone państwo polskie zapragnęło na nowo mieć własną mennicę u siebie, trzeba było wszystko od nowa zaczynać.

Do organizacji tej instytucji przystąpiono w drugiej połowie 1923 r. w związku z przygotowaną wówczas reformą monetarną. Na jej cele oddano zatem część obszernych zabudowań Monopolu Spirytusowego na Pradze, a na kierownika i dyrektora powołano inż. J. Alexandrowicza, pierwszorzędnego fachowca. Zadaniem jego była adaptacja budynku, sprowadzenie i zmontowanie maszyn, dobór personalu i jak najszybsze wybicie monety przynajmniej zdawkowej na potrzeby ludności. Monety bilonowe i srebrne oddano do wybicia 7 mennicom zagranicznym, tak europejskim jak amerykańskim. Po 5 miesiącach wytężonej pracy można było dnia 14 kwietnia 1924 dokonać już uroczystego otwarcia tej Mennicy.

Z początku uruchomiono tylko 5 tłoczarek automatycznych do bicia monet groszowych, prowizoryczną instalację do bajcowania krążków, prasę frykcyjną i warsztaty mechaniczne z paroma najniezbędniejszemi obrabiarkami. Do końca r. 1924 wyprodukowano ogółem 52 miljony sztuk monet, 2 i 5 groszowych. Pozatem przyjmowano i przeliczano transporty monet zamówionych w mennicach zagranicznych, tak, że z ogólnej liczby 270 miljonów sztuk, przeliczono, przesortowano i zworeczkowano blisko 80 miljonów. Stwierdzono przytem, że moneta bilonowa wyszła za granicą bez zarzutu, natomiast moneta srebrna, wykazywała dużo braków i usterek. Równocześnie rozbudowały się inne pracownie mennicze, jak medaljernia.

W r. 1925, wobec zwiększonego zapotrzebowania monety zdawkowej zwiększono w mennicy liczbę tłoczarek o 6 nowych i bito odtąd na 11 maszynach, tak że produkcja dochodziła do 300.000 sztuk dziennie, a 10,000.000 sztuk miesięcznie. Krążków monetarnych dostarczyły firmy Norblin i Fraget w Warszawie, oraz Huta miedzi w Poznaniu. Pozatem wybito również kilkanaście tysięcy sztuk medali pamiątkowych na zamó-

wienia rządowe i prywatne. Pierwszym medalem, jaki wyszedł z mennicy, jest medal R. Żelazowskiego, zamówiony przez m. Poznań.

W 1926 r. zmniejszono bardzo znacznie produkcję zdawkowej monety, a to wskutek dostatecznego już nasycenia nią kraju, natomiast przystąpiono do organizowania produkcji normalnej, starając się przedewszystkiem o samowystarczalność finansową. Wykończono też ostatecznie wszystkie działy, a przedewszystkiem rafinerję wraz z odlewnią, warsztaty mechaniczne i medaljernię.

Dział rafinerji ma związane ze sobą laboratorja chemiczne, pozwalające na dokonywanie wszelkich analiz i expertyz z zakresu probiernictwa metalów szlachetnych i obsługuje już nietylko potrzeby państwa, ale i przemysłu prywatnego. Dział medaljerski pragnie się oprzeć na wielkich tradycjach z czasów Stan. Augusta i ma za zadanie: sporządzanie matryc monetarnych, wykonywanie stempli dla urzędów probierczych i innych, wykonywanie pieczęci państwowych, przyczem Mennica stara się o zmonopolizowanie ich wyrobu, wreszcie wykonywanie medali i plakiet artystycznych na rachunek własny, rządowy lub prywatny.

Przy Mennicy, podobnie jak i w innych krajach zorganizowała dyrekcja Gabinet Numizmatyczny i stworzyła Koło miłośników mennictwa polskiego, a to celem poparcia rozwoju tej instytucji, która na to ze wszech miar zasługuje. Wprawdzie Mennica podlega Ministerstwu Skarbu, którego rozporządzenie z dnia 20 maja 1915 r. normuje statut tej instytucji państwowej, jednakże w swojem dążeniu do samowystarczalności, w swojej solidnej i znojnej pracy potrzebuje poparcia i życzliwości społeczeństwa.

Monety, jakie mennica produkuje, mają stempel wykonany na podstawie projektu, który został na specjalnym konkursie uznany za najlepszy. I tak monety bronzowe 1, 2 i 5 groszy — projektował prof. Wojciech Jastrzębowski, to samo monety niklowe po 10, 20, 50 groszy. Sztuki srebrne po 1 i 2 złote projektował art.-rzeźbiarz Tadeusz Brayer, po 5 złotych art.-rzeźbiarz Stan. Lewandowski. Monety 5-złotowe są już wybite, ale nie wydane do obiegu. Co do monet złotych to wyróżnione zostały na konkursach projekty Ant. Madeyskiego i Z. Trzcińskiej-Kamińskiej na sztuki 10-złotowe, tejże Z. Kamińskiej na 20-złotówki, prof. Tad. Brayera na 50-złotówki i Stan. Szukalskiego na 50 i 100 złotówki.

Mennica warszawska produkowała jedynie monetę bronzową po 1, 2 i 5 groszy w ogólnej ilości 174,522.118 sztuk, oraz monetę złotą po 10 i 20 złotych, na razie do obiegu nieprzeznaczoną, w ilości ogólnej 77.590 sztuk. Natomiast monety srebrne w 1924 i 25 r. zamówione były w mennicach londyńskiej, birminghamskiej, paryskiej i filadelfijskiej

i nadeszły ogółem w ilości 66,251.980 sztuk do kraju. Monety zaś niklowe po 10, 20 i 50 groszy wykonały mennice państwowe w Wiedniu i Utrechcie i mennica szwajcarska w Le Locle, razem w ilości 340,000.000 sztuk. Wreszcie monety 1 groszowe zamówiono początkowo w mennicy angielskiej Kings Norton Metal Company, która nadesłała ich ogółem 30,000.000 sztuk.

W rafinerji i laboratorjach mennicy warszawskiej przerafinowano złota 549 kg, a srebra 507 kg, przetopiono i ocechowano złota 3.670 kg, a srebra 31.387 kg, wykonano analiz 4.418, a ekspertyz 4.599. Cyfry te dają tylko przybliżone pojęcie o ogromie dokonanej tam pracy.

W medaljerni menniczej wybito w 3 ostatnich latach 11 rozmaitych medali według projektów art.-rzeźbiarzy J. Wysockiego i M. Lubelskiego z Poznania, J. Raszki z Krakowa, Ed. Wittyga i D. Bojarunasa, S. Kozbielewskiego i J. Aumillera z Warszawy, Rud. Mękickiego ze Lwowa. Wiele z nich należy do pierwszorzędnych na tem polu produkcyj artystycznych. Należy też przyklasnąć projektowi dyrekcji, aby wydawać plakiety z portretami wybitnych osób lub widokami słynnych miejscowości. Plakiet tego rodzaju wydała mennica do końca 1926 r. sztuk 14 z portretami wszystkich prezydentów Rzeczypospolitej, nadto z portretami Staszica, Reymonta, Żeromskiego i Paderewskiego. Autorem ich jest art. rzeźbiarz i pierwszy medaljer mennicy, Józef Aumiller. Pozatem wydano plakiety z M. B. Częstochowską i Ostrobramską, Kolumną Zygmunta, Katedrą na Wawelu etc.

Wreszcie nie można zapomnieć, że mennica wykonała w tym samym czasie 2.805 stempli i rozmaitych pieczęci dla urzędów probierczych i innych, oraz 108.135 sztuk odznak wojskowych i prywatnych.

Jest to jak na 3 pierwsze lata działalności bardzo wiele. Wprawdzie mennica jest tylko jednem kółkiem w tej olbrzymiej maszynerji, którą nazywamy państwem polskiem, ale kółkiem, jak widzimy, dobrze już zmontowanem i silnym a owocnym ruchem chodzącem, a do tego niezmiernie ważnem. Jako takie otaczać je musi troskliwa opieka władz państwowych, oraz zrozumienie i pełne zaufanie społeczeństwa. Jemu bowiem dostarcza mennica środka obiegowego i tego nerwu dzisiejszego życia gospodarczego, jakim dla wszystkich jest pieniądz.

W Y K O P A L I S K A

Wykopalisko monet w Modryńcu

W jesieni b. r. wykopano w Modryńcu, w Hrubieszowskiem, w obrębie zagrody włościanina Saluka, znajdującej się przy trakcie do Hrubieszowa, garnuszek z monetami, których wykaz poniżej podajemy.

Garnuszek u góry wyszczerbiony, zakopany był w głębokości około 30 cm. Prawdopodobnie przy uprawie roli część monet wypadła i została rozprószona, gdyż znajdowano w pobliżu pojedyńcze monety, które uważane przez znalazców za bezwartościowe blaszki, zaginęły. W sąsiedniej zagrodzie przed kilkunastu laty natrafiono na cmentarzyska, niewiadomo z jakich czasów. W obrębie Modryńca znajdowano dużo monet z różnych epok, najczęściej z czasów Jana Kazimierza.

Dzięki zabiegom właścicielki Modryńca, p. Anny Milowiczowej, której zawdzięczamy powyższe wiadomości, całe wykopalisko wraz z garnuszkiem zostało od zagłady uratowane. Całe wykopalisko znajduje się obecnie w posiadaniu członka naszego Związku p. Stanisława Moraczewskiego.

Wykopalisko składa się z następujących monet:

Monety polskie

Władysław Jagiełło: półgrosze kor. bez liter i znaków pod kor. — 96 sztuk, z kółkiem — 8 sztuk, z krzyżem prostym — 13, z krzyżem ukośnym — 1, z krzyżem podwójnym — 1, z lit. A — 4, A S — 8, S A — 9, N — 10, P — 6, F — 55, W — 12, nieczyt. — 9 razem	232	sztuk
Trzeciaki kor. bez lit. — 3, z N — 2, nieczyt. — 3 razem	8	„
Półgrosze lwowskie	8	„
Półgrosze ruskie	1	„
Denary z listkami w koronie — 3, nieczyt. — 2	5	„
Kazimierz Jag.: Denary	17	„
Razem monet polskich	271	sztuk

Monety obce

Grosze praskie Karola	5	sztuk
Grosze praskie Wacława IV (III)	150	„
Grosze praskie nieczyt.	33	„
Szeląg krzyżacki Michała Kuchmeistra	1	„
Półgroszek mołdawski — Aleksandra	1	„
Szeląg krzyżacki? Wilhelma	1	„
Razem monet obcych	191	sztuk
Ogółem	462	sztuk

Charakterystyczną cechą wykopaliska jest, że monety w niem zawarte były zupełnie czyste, tak, że odczytywanie szczegółów na monetach było możliwe bez oczyszczenia. Prawdopodobnie garnuszek z monetami był szczelnie nakryty, więc wilgoć i powietrze nie miały doń dostępu.

Pod względem zużycia wskutek obiegu, najbardziej zniszczone są grosze praskie, lepsze są półgrosze koronne, bardzo dobre półgrosze lwowskie, a uderzająco dobre są denary Kazimierza Jag. Najstarszemi

monetami w wykopalisku są grosze praskie Karola, najmłodszemi denary Kazimierza Jag.

Z powyższego wynika, że skarb zakopano po roku 1456, t. j. po otwarciu mennicy nieczynnej od roku 1440. Doskonały stopień zachowania denarów okazuje, że były one bardzo krótki czas w obiegu, a z braku półgroszy Kazimierza Jag. w wykopalisku, można wnioskować, że skarb dostał się do ziemi wkrótce po roku 1456. *S. S.*

Skarb złoty na dnie morskiem

Przy pogłębianiu dna morskiego w porcie ankońskim (grudzień 1927) natrafiono zupełnie przypadkowo na ślad skarbu złotych monet. Zarządzone przez władze systematyczne poszukiwania ujawniły dotąd okrągło 500 sztuk monet złotych, przeważnie niemieckich wolnych miast handlowych. Najstarsza moneta pochodzi z r. 1550, najmłodsza z r. 1730. Wiele z monet tego tajemniczego skarbu ma być unikatami o znakomitej konserwie. *W. Ch.*

INWENTARYZACJA NUMIZMATYCZNA

Zestawienie nowych monet polskich. (Ciąg dalszy). Próby i monety bieżące.

28) *5 zł 1925.* Odbitka w srebrze. Av: i Rv: jak pod l. 20. Na grzbiecie napis: SALUS REIPUBLICAE SUPREMA LEX. Ciężar 25·15 g. (Wartość numizmatyczna obecna 15 zł).

29) *5 groszy 1923.* Odbitka w srebrze. Av: i Rv: jak pod l. 3. Ciężar 3·29 g. (Wartość numizmatyczna obecna 5 zł).

30) *2 grosze 1927.* Odbitka w srebrze. Av: jak pod l. 2, ale r. 1927 i z prawej strony, przy nodze orła znak Mennicy Państw. Rv: jak pod l. 2. Ciężar 2·29 g. (Wartość numizmatyczna obecna 5 zł).

31) *1 grosz 1927.* Odbitka w srebrze. Av: jak pod l. 1, ale r. 1927 i z prawej strony, przy nodze orła znak Mennicy j. w. Rv: jak pod l. 1. Ciężar 1·75 g. (Wartość numizmatyczna obecna 5 zł).

32) *5 groszy 1925* (bronz czerwony, moneta obiegowa) Av: i Rv: jak pod l. 3, ale rok 1925 i z prawej strony, przy nodze orła znak Mennicy j. w.

33) *2 grosze 1927* (bronz czerwony, moneta obiegowa) Av: i Rv: jak pod l. 30.

34) *1 grosz 1927* (bronz czerw., moneta obiegowa) Av: i Rv: jak pod l. 31.

35) *50 Mk pol. 1923.* Odbitka próbna w miedzi według modelu Konst. Laszczki. Av: Popiersie młodej dziewczyny w lewo, o włosach splecionych

w długi warkocz, zachodzący na pierś. W prawej ręce, ku piersi podniesionej kłosy wypełniające część pola, poza plecami. W otoku górnym: RZECZPOSPOLITA * POLSKA 1923. U dołu z prawej strony (pod kłosami) litery K. L. (Konst. Laszczka. Rv: Orzeł z koroną na głowie; po bokach z lewej strony: 50, z prawej; młot, koło zębate, ustawione obok siebie. Średnica 20 mm. (Wartość numizmatyczna obecna 7·50 zł). *R. M.*

Nieopisane i mało znane monety ze zbioru W. Chomińskiego we Lwowie.

1

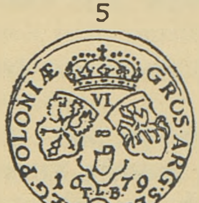

2

3

4

5

1. *Trojak kor. Zyg. III 1593* (3 w dacie 93 przerobione na monecie z innej cyfry!) Av: Zwykły stępel typu olkuskiego. Rv: III — orzeł — h. Wazów w tarczy pod koroną — pogoń i napis GROSARGT | RPOLONI | AE — nieznany znak — h. Firleja w tarczy — 93 — I F. Odmiana z oryginalnie, lecz błędnie rozdzielonem słowem POLONI-AE.

2. *Trojak kor. 1594.* Av: opisany niedokładnie u Czapskiego pod Nr. 9509 R[8], który nie zauważył na stronie głównej na końcu napisu otokowego z lewej strony korony nieznanego znaku mincerskiego (vide wzmiankę w Nr. 2 „Zap. num.“ z r. 1925). Rv: · III · | orzeł — h. Wazów w tarczy pod koroną — pogoń napis: GROS · ARGT | RIP · REG · PO | LONIAE 94 | · I — h. Firleja w tarczy — 4 · Typ olkuski.

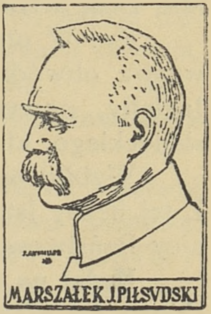
3. *Trojak kor. 1595.* Typ olkuski — podobny jak Czap. Nr. 940 lub 941, lecz tu znak menniczy znowu odmienny na Av. z lewej strony korony, położony nie równolegle do liter napisu otokowego, lecz poprzecznie.

4. *Trojak kor. 1595.* Mennica bydgoska a może poznańska. Av: zwykły typ. Rv: U dołu, między h. Firleja z I—F, i h. Cikowskiego z S—C — trójlistek obok którego litery V—I, dzierżawcy mennicy Walentego Jahnsa — który na powszechnie znanych trojakach i innych monetach używa znaku skrzyżowanych bosaków hutniczych. — Nieopisany.

5. *Szóstak kor. Jana III z r. 1679.* Av: jak Zag. fig. 595, ale popiersie bez orderu św. Ducha. Rv: jak Zag. fig. 596, ale litery T. L. B. mniejsze.

Osobliwość polega na umieszczeniu liter T. L. B. — dzierżawcy mennicy krakowskiej, z której ten szóstak wyszedł — na obu stronach monety. Podręcznik Gumowskiego wymienia go pod Nr. 1971 w zbiorze Sobańskiego, darowanym miastu Warszawie. *W. Ch.*

Plakiety mężów zasłużonych. Mennica Państwowa w Warszawie zainicjowała bardzo piękne wydawnictwo plakiet bitych na cześć osób zasłużonych. Dotychczas ukazała się pierwsza serja (9 sztuk), zawierająca podobizny: marszałka Piłsudskiego, śp. prez. Gabr. Narutowicza, prez. St. Wojciechowskiego, prez. I. Mościckiego, Ignacego Paderewskiego, St. Staszica, Fr. Chopina, Wł. Reymonta i Stefana Żeromskiego. Wszystkie plakiety wykonał art.-rzeźbiarz Józef Aumiller, który wywiązał się bardzo chlubnie z trudnego zadania. Do najlepszych pod względem artystycznym należą Nr. 1, 3, 6, 8 i 9. Plakiety są prostokątne. Cena ich przystępna, więc sądzić należy, że będą miały duży zbyt. Zarządowi Mennicy i artyście należą się słowa szczerego uznania za zrealizowanie powyższego wydawnictwa, które zwiększa nasz dorobek medaljerski i popularyzuje nazwiska tych, którzy dobrze zasłużyli się Ojczyźnie. Plakiety przedstawiają się następująco:

1. *Piłsudski Józef.* Popiersie w bluzie legjonowej, profilem w lewo (dla widza). W polu z lewej strony: J. AUMILLER i znak Mennicy Państwowej. U dołu: MARSZAŁEK PIŁSUDSKI. Plakieta bronzowa, prostokątna 40×27 mm. Zobacz rycinę.
2. *Narutowicz Gabrjel.* Popiersie profilem w lewo, na odcinku ramienia: J. AUMILLER i znak mennicy. U dołu: GABRIEL NARUTOWICZ | PREZYDENT · RZPLITEJ · POLSKIEJ. Plakieta j. w.
3. *Wojciechowski Stanisław.* Popiersie profilem w prawo, na odcinku ramienia: J. AUMILLER i znak mennicy. U dołu: STANISŁAW WOJCIECHOWSKI | PREZYDENT RZPLITEJ POLSKIEJ. Plakieta j, w.
4. *Mościcki Ignacy.* Popiersie 3/4 w lewo, u dołu z lewej strony znak mennicy, poniżej w odcinku: IGNACY MOŚCICKI | PREZYDENT . RZPLITEJ · POLSKIEJ. Plakieta j. w.
5. *Paderewski Ignacy.* Popiersie profilem w prawo, u dołu w polu z prawej strony znak Mennicy P., poniżej w odcinku: IGNACY PADEREWSKI. Plakieta j. w.
6. *Staszic Stanisław.* Popiersie profilem w lewo, na odcinku ramienia znak Mennicy P. U dołu: STANISŁAW STASZIC. Plakieta j. w.
7. *Chopin Fryderyk.* Popiersie profilem w lewo; w polu z lewej strony: J. AUMILLER i znak mennicy. U dołu w odcinku: FRYDERYK CHOPIN. Plakieta j. w.

8. *Reymont Władysław St.* Popiersie wprost, na lewej piersi znak mennicy. U dołu w odcinku: WŁ. ST. REYMONT. Plakieta j. w.
9. *Żeromski Stefan.* Popiersie profilem w prawo, na odcinku ramienia: J. AUMILLER i znak mennicy. U dołu: STEFAN ŻEROMSKI. Plakieta j. w.

Plakiety te istnieją w kilku wielkościach. Opis powyższy dokonano na podstawie formatu najmniejszego. W tej wielkości istnieją one w srebrze i bronzie. Wskutek znacznej redukcji modelu na plakietach Nr. 4, 5, 6, 8 (w podanej wielkości) nazwisko rzeźbiarza nie jest widoczne.

Medal na 500 rocznicę założenia miasta Rohatyna. Staraniem Związku Numizmatyków Lwowskich a z inicjatywy i kosztem p. Fr. Biesiadeckiego, prezeza Z. N. L. wybito w r. 1927 w Mennicy Państwowej w Warszawie medal na pamiątkę 500 rocznicy założenia miasta Rohatyna. Projekt wykonał Rudolf Mękicki. Medal przedstawia się następująco:

Av: W otoku: † KRÓLEWSKIE · MIASTO · ROHATYN (majuskułami gotyckiemi). Wewnątrz obwódki perełkowej tarcza gotycka z herbem Rohatyna (róg jeleni i litera R na niebieskiem tle). Nad tarczą znak Mennicy Państwowej, po bokach tarczy z lewej strony monogram z liter MR, znak artysty, z prawej znak Związku Num. Lw.

Rv: W otoku: † W PIĘĆSETNĄ · ROCZNICĘ · ZAŁOŻENIA. Wewnątrz obwódki perełkowej korona Jagiellońska z półgroszków Wł. Jagiełły, powyżej daty: 1415—1915, pod koroną: herb Prus I (Fr. Biesiadeckiego, którego sumptem medal wybito). Med. srebrny 31·5 mm.

Wybito ogółem sztuk 111, z czego 10 srebrnych i 101 bronzowych. Z tej liczby istnieje 2 med. srebrne i 6 bronzowych bez znaczka Mennicy Państwowej nad tarczą herbową na Av. *Er.*

Medal na cześć prof. Ludwika Finkla. Staraniem Komitetu lwowskiego ku uczczeniu zasług Ludwika Finkla, prof. Uniw. lwowskiego i twórcy „Bibljografji historji polskiej" wybito w r. 1927 w Mennicy Państwowej w Warszawie medal pamiątkowy według projektu W. Przedwojewskiego, art.-rzeźbiarza i nauczyciela rys. w gimn. w Stanisławowie.

Av: W otoku od dołu z lewej strony: · LUDWIK FINKEL. Popiersie w lewo, głowa o włosach w tył zaczesanych i zachodzących na kołnierz, na nosie cwikier, twarz bez zarostu, wąsy przystrzyżone, ledwie widoczne. Za popiersiem monogram w kole z liter WP. Na odcinku ramienia: MCMXXVI.

Rv: ⟐ ZA ⟐ | BIBLJOGRAFJĘ | HISTORJI | POLSKIEJ.

Średnica 55 mm. Wybito 1 egz. w złocie, 301 w bronzie i 40 w srebrze. Jubilatowi wręczono kasetę z medalami w złocie, srebrze i bronzie.

Medal powyższy nie należy do udatnych. Pomijając małe podobieństwo w portrecie, samo modelowanie głowy jest traktowane twardo

i nie posiada tych walorów artystycznych, których od tego rodzaju prac wymagamy. Napis jest za duży a litery w napisie Aversu nieudolne (n. p. U, W, N). Data na odcinku ramienia łabatemi cyframi rzymskiemi i niefortunne jej umieszczenie powiększa tylko liczbę i tak znacznych błędów i wad. Strona odwrotna zawierająca tylko napis jest o całe niebo lepsza, litery napisu staranne i dobrze rozmieszczone. Za niepotrzebny dodatek uważamy ornamenty przy pierwszym wierszu napisu, które do tak skromnie ujętej strony odwrotnej zupełnie się nie nadają i bynajmniej do jej monumentalności się nie przyczyniają. *Mękicki.*

Medal pamiątkowy na sprowadzenie zwłok Juljusza Słowackiego, wykonany przez art.-rzeźbiarza Władysława Gruberskiego.

Av: W otoku u góry: JVLJVSZOWI SŁOWACKIEMV, u dołu: NARÓD. Głowa poety wyłaniająca się z tła medalu. Rv: Zwłoki poety leżące w trumnie, o nóżkach w kształcie orłów (z których jeden widoczny), spoczywającej na trzech stopniach. Zwłoki przykryte do połowy całunem z orłem polskim. Na przednim planie i za trumną fale morskie. Nad zwłokami korona Kazimierza W. W odcinku data: 1927.

Medal bronzowy o średnicy 50 mm. wypadł pod względem artystycznym bardzo słabo. Modelowanie głowy, alegorji i liter napisu traktowane po dyletancku, prócz tego alegorja bez żadnej inwencji sprawia, że medal ten nie zasługuje na obszerniejsze zajęcie się nim. *M.*

Medal na pamiątkę otwarcia mostu im. ks. Józefa Poniatowskiego w Warszawie w dniu 9 X. 1927.

Av: Widok mostu ks. Józefa od strony miasta z dwiema basztami na przednim planie. U góry orzeł z dwiema gałązkami dębową i laurową. U dołu w kartuszu napis: NA PAMIĄTKĘ ODBUDOWY MOSTU | KSIĘCIA JÓZEFA PONIATOWSKIEGO | 1915 R. — herb m. Warszawy na owalnej tarczy — ODBUDOWANEGO | 1927 R.

Rv: U góry widok zniszczonego mostu i data: 1915 R. z lewej strony. We środku kartusz gładki (do wyrytowania napisu) poprzecznie umieszczony; u dołu widok mostu po odbudowaniu z przęsłami i filarami. Z prawej strony data: 1927 R.

Medal bronzowy bez wartości artystycznej, reprodukowany w „Ilustr. Kurj. Codz.“ z dnia 10 X. b. r. (z napisem na Rv: Redakcji Światowid) i w czasop. „Świat“ z dnia 15 X. b. r. (z napisem: Redakcji „Świata“). *M.*

Medal Wystawy Łowieckiej we Lwowie. Z okazji urządzenia we Lwowie w r. 1927 Wystawy Łowieckiej, będącej prawdziwą ozdobą i atrakcją „Ogólnopolskiej Wystawy sportowej“, wybito staraniem i nakładem dyrekcji „Targów Wschodnich“ medal nagrodowy dla wystawców i pewną ilość przeznaczoną do sprzedaży. Medal wybity w Mennicy Państwowej w Warszawie, wedlug projektu Rudolfa Mękickiego przedstawia się następująco:

Av: Głowa jelenia św. Huberta z krzyżem w owalu promienistym, zwrócona w lewo. Po bokach szyji z lewej strony znak Mennicy Państwowej, z prawej monogram artysty z liter MR w kole.

Rv: W otoku, od góry z prawej strony: ◈ WYSTAWA · ŁOWIECKA · WE · LWOWIE. W środku, otoczonym obwódką z wałeczków i perełek trójliść dębowy z żołędziem, data 19—27, napis: TARGI-WSCHODNIE (wklęśle u góry) i podpis kursywą: R. Mękicki.

Wybito ogółem 166 sztuk, z tego 1 w złocie, 5 w srebrze i 160 w bronzie. Wszystkie medale (z wyjątkiem złotego) są numerowane na grzbiecie stempelkiem od 1—165. *M.*

K R O N I K A

Ś. p. Karol Plage. W połowie lutego br. śmierć uszczupliła grono polskich numizmatyków o jednostkę cichą, pracowitą i pożyteczną. Ś. p. Karol Plage urodził się 8. X. 1857 w Warszawie z ojca Bogumiła i matki Henryki. Po ukończeniu studjów poświęcił się służbie kolejowej. Ostatnio pracował w Częstochowie poczem przeszedł na emeryturę. Praca zawodowa nie przeszkodziła mu jednak w pracy numizmatycznej. Przez jakiś czas pracował przy katalogowaniu monet polskich w Ermitażu w Petersburgu i był konserwatorem zbiorów ks. Białozielskiego-Białozierskiego w Petersburgu. W d. 3 lutego 1925 roku objął obowiązki kustosza zbiorów num. Mennicy Państwowej w Warszawie, które musiał złożyć wskutek choroby 5. XII. 1926. Naukowa spuścizna po śp. K. Plagem wykazuje cztery dzieła, w których zinwentaryzował zabytki mennictwa polskiego z lat 1765-1864. W roku 1897 wydał w Warszawie „Monety bite w miedzi za panowania Stanisława Augusta“. W 1912 roku ukazały się w Krakowie jego „Monnaies polonaises du régne de Stanislas Auguste 1765-1795“ (z 34 tablicami), a w następnym 1913 roku również w Krakowie (u Gebethnera) polskie wydanie tego dzieła p. t. „Okres Stanisława Augusta w historji numizmatyki polskiej“, w którem na 87 stronicach dużego 4⁰ przedstawił dzieje mennictwa tego okresu, zebrał ważniejsze dokumenty, rzeczy menniczej dotyczące i skatalogował wszystkie monety Stanisława Augusta łacznie z lennemi. Dzieło jest ozdobione portretem autora i widokiem owoczesnej mennicy warszawskiej, oraz opatrzone 34 tablicami. Równolegle do pracy nad numizmatyką Stanisława Augusta szła inwentaryzacja numizmatyki porozbiorowej. Już w roku 1902 wyszły w Krakowie „Monnaies frappées pour le Royaume de Pologne en 1815 à 1864 et monnaies frappées à Cracovie en 1835”, a w 1906 roku również w Krakowie „Monety bite dla prowincji polskich przez Austrję i Prusy, oraz monety wolnego miasta Gdańska, Księstwa Warszawskiego i w oblężeniu Zamościa”. Rysunki do swoich dzieł wykonywał autor sam i dział ilustracyjny przedstawia się jako komplet reprodukcji wszystkich zabytków monetarnych polskich z tego okresu. Z innych prac ś. p. Plagego wymienić jeszcze należy jego wydawnictwo autografów królów polskich.

Dr. Adam Solecki.

Zebrania towarzyskie Z. N. L. odbywały się w r. 1927 podobnie jak poprzednio w Sali Korniaktowskiej KamienicyKrólewskiej w poniedziałki w godzinach wieczornych.

Prócz pogadanek numizmatycznych ilustrowanych pokazem nowych nabytków, dokonanych przez poszczególnych członków odbyło się dnia 21 listopada posiedzenie zwyczajne, na którem p. St. Moraczewski wygłosił referat p. t. „Wykopalisko monet w Modryńcu“, ilustrowany pokazem wykopaliska i garnka glinianego, w którym monety znaleziono. (Zobacz rubr. „Wykopaliska).

Świta medali królów polskich, bita staraniem Stanisława Augusta przeszła w ostatnich czasach z rąk handlarza zagranicznego w ręce polskie. Nabył ją członek naszego Związku p. dyr. Barczak. Świta składa się z 23 medali, odbitych w srebrze i z wyjątkiem medalu Chrobrego (którego brak) jest kompletną. Wszystkie medale są bardzo pięknie zachowanie i stanowią prawdziwą ozdobę zbioru p. Barczaka.

Medale na pomnik Słowackiego. W najbliższych dniach Mennica państwowa ukończy bicie medali pamiątkowych na przewiezienie zwłok J. Słowackiego. Medal wykonany został według projektu prof. Brayera. Całkowity zysk ze sprzedaży tych medali przeznaczony będzie na budowę pomnika J. Słowackiego.

Prace w Mennicy Państwowej w Warszawie. Dyrektor naszej Mennicy państwowej, udzielił prasie informacyj, z których wynika, że od Nowego Roku rozpocznie się bicie 5-złotówek srebrnych. Wzory ich zostały opracowane przez prof. Wittiga. Roboty te obliczone są z górą na rok. Produkcja wynosić będzie po 2 miljony sztuk miesięcznie. Gdy uruchomione zostanie bicie 5-złotówek, przystąpi mennica do wybijania jednozłotówek niklowych. Nastąpi to prawdopodobnie z wiosną przyszłego roku. Narazie opracowane są wzory do tych monet, gdyż i pod względem zewnętrznym jednozłotówki ulegną zmianie. Prawdopodobnie ogólna liczba niklowych monet jednozłotowych nie przekroczy 40 miljonów sztuk.

Wśród dalszych prac mennicy przewidziane jest bicie monet złotych 25, 50 i 100-złotowych, oraz przebicie wszystkich będących obecnie w obiegu dwuzłotówek srebrnych, których wypuszczono 25 miljonów sztuk. Dwuzłotówki nowe będą posiadały pięćsetną próbę, gdy dawne są 750 próby. Wzory ich, podobnie jak u jednozłotówek niklowych, będą zmienione.

Prace w mennicy nad wybiciem tych wszystkich monet obliczone są na 4 do 5 lat. Całe zapotrzebowanie państwa zostanie zaspokojone własnemi siłami mennicy.

Zbiór monet starożytnych dra Semerau - Siemianowskiego, darowany Muzeum Narodowemu w Warszawie liczy ogółem 27.783 sztuk, w tem monet złotych 133, srebrnych 9.213 i bronzowych 18.133. Prócz tego znajduje się w nim 197 pieczęci bizantyńskich. Jest to więc największy w Polsce zbiór monet starożytnych.

Uznanie prac Mennicy Państwowej. Czasopismo ormiańskie, wychodzące w języku pol. we Lwowie pod tytułem: „Posłaniec św. Grzegorza“ (Nr. 5-6 1927) omawiając w artykule „Najcenniejsze pamiątki jubileuszu” między innemi medal na część ks. arcyb. Teodorowicza wyraża się bardzo pochwalnie o pracach Mennicy Państwowej.

Medal na cześć prof. Oswalda Balzera. W październiku b. r. zawiązał się we Lwowie komitet obywatelski, który uchwalił wybić medal na cześć wielkiego uczonego.

Model popiersia wykonał art.-rzeźbiarz Piotr Wójtowicz ze Lwowa. Stronę odwrotną napisową zaprojektował Rud. Mękicki. Medal będzie wybity w Mennicy Państwowej w Warszawie.

Medal † ks. arcybiskupa Józefa Bilczewskiego. Z inicjatywy p. Fr. Biesiadeckiego, prezesa naszego Związku będzie wybity medal na cześć † ks. dr. Józefa Bilczewskiego, metropolity obrz. łacińskiego we Lwowie, zmarłego w r. 1923. Gotowy już model popiersia jest dziełem art.-rzeźbiarza Piotra Wójtowicza. Prace nad zrealizowaniem projektu w toku.

Medal rohatyński (proj. R. Mękickiego). Związek numizmatyków lwowskich zawiadamia, że egzemplarze srebrne zostały już dawno rozsprzedane. Pozostała jeszcze bardzo niewielka liczba medali bronzowych, które są do nabycia w Redakcji w cenie po 10 zł za egzempl.

Medale pamiątkowe Wystawy łowieckiej we Lwowie 1927 (proj. R. Mękickiego) są do nabycia w Redakcji w cenie po 20 zł. za egz. srebrny i 10 zł. za bronzowy. Wszystkie egzemplarze są numerowane stempelkiem na grzbiecie. Do handlu przeznaczono tylko około 60 sztuk.

W 300 letnią rocznicę bitwy pod Oliwą zarząd Ligi morskiej i rzecznej wydaje specjalny medal pamiątkowy. Medal odbity będzie w ściśle ograniczonej liczbie egzemplarzy we własnej wytwórni Ligi morskiej i rzecznej. Ceny medali: bronzowy 35 zł., srebrny 100 zł., złoty 150 złotych. Zamówienia przyjmuje się w lokalu zarządu centralnego Ligi morskiej i rzecznej w Warszawie, ul. Elektoralna Nr. 2. telef. 15-63. W dniu 29 listopada 1927 sztanca medalu zostanie w obecności specjalnie powołanej komisji zniszczona.

Zwracamy uwagę czytelników i przyjaciół naszego pisma na piękny acz niewielki zbiór rzadkich monet polskich, których licytacja odbędzie się w Z. N. L. dn. 2 stycznia 1928. Katalogi wysyła na żądanie Redakcja.

Związek numizmatyków lwowskich ma do odstąpienia kilkadziesiąt medali polskich, porozbiorowych w pięknie zachowanych egzemplarzach. Spis wysyła na żądanie Redakcja.

Nowa plakieta. W maju 1926 r. otwarte zostało w Poznaniu we własnym gmachu pierwsze na Ziemiach Polskich archiwum diecezjalne, które gromadząc dokumenty do dziejów archidiecezyj Gnieźnieńskiej i Poznańskiej, udostępnia je równocześnie pracownikom naukowym. Za zgodą i upoważnieniem Najprzew. księdza Prymasa dr. Augusta Hlonda, idąc za zwyczajem oddawna na Zachodzie praktykowanym, fakt założenia i otwarcia naszej instytucji będzie upamiętniony przez wybicie artystycznej plakietki. Modelu plakiety dostarczy art.-rzeźbiarz Jan Wysocki, profesor Szkoły Zdobniczej w Poznaniu.

Cena egzemplarza bronzowego wynosić będzie, zależnie od wysokości nakładu, kosztów autorskich, wybicia etc., 10 do 15 zł. srebrnego zaś około 30 zł.

Łaskawe zgłoszenia należy przesłać do Dyrekcji Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu.

Pożyteczne wydawnictwo. Wyszedł z druku nakładem warszawskiego Biura Ogłoszeń Teofila Pietraszka — rocznik „Spisu Gazet i Czasopism Rzeczypospolitej Polskiej“ uzupełniony „Poradnikiem Reklamowym“. Gorące uznanie i wielkie powodzenie, jakiem cieszyły się pierwsze wydania tego

dzieła, są najlepszym dowodem jego pożyteczności.

„Spis Gazet i Czasopism“ obejmuje wszystkie dziedziny życia politycznego, społecznego, artystycznego, sportowego i t. d., a także wszystkie dziedziny przemysłu i handlu, które posiadają swoje wykładniki w zawodowych dziennikach, tygodnikach, miesięcznikach oraz biuletynach specjalnych.

Oprócz gazet i czasopism, wychodzących w Polsce, podane są wszystkie wydawnictwa polskie, wychodzące poza granicami kraju.

Układ „Spisu“ dokonany jest w ten sposób, iż uwidacznia rodzaj danego wydawnictwa, adres, kierunek, nazwisko wydawcy, redaktora, rozmiar strony oraz cenę prenumeraty i ogłoszeń.

W ostatniej chwili dowiadujemy się, że 5 grudnia 1927 zmarł w Budapeszcie w wieku 68 lat dr. Edmund Gohl, dyrektor oddziału węg. Towarzystwa numizmatycznego. Zmarły, który przez lat 24 był redaktorem czasopisma „Numizmatikai Közlöny“ — poświęcał się szczególnie badaniu numizmatów starożytnych (tzw. barbarzyńskiego stempla) i w tym kierunku zdobył sobie znaczne zasługi rozwiązując wiele z niezbadanych dotąd kwestji.

KSIĄŻKI I KATALOGI

Robert Ball Nast. Berlin „Münze und Medaille“ Nr. 7, maj 1927, wydany z okazji 40-lecia istnienia firmy zawiera ponad 1000 medali na cześć osób zasłużonych. *Polonica:* Nr. 6640: medal srebrny 1762 na cześć Adama Czartoryskiego, Nr. 6684 medal lany, jednostronny 1557 Anzelma Eforina, doktora medycyny w Krakowie (ołów), Nr. 6873: med. br. 1889 (J. Steinmann) inż. Kierbedzia, Nr. 6894: med. br. b. r. J. Kraszewskiego, Nr. 6946: med. srebr. 1771 St. Lubomirskiego, Nr. 6972: med. srebr. 1756 Maki'ego, kupca gdańskiego, Nr. 7005: medal bronzowy lany (Łopieński A.) na cześć Cyprjana Godebskiego, twórcy pomnika Mickiewicza w Warszawie (w katalogu mylnie umieszczony pod Mickiewiczem, wymiary 88·5 również mylnie podane), Nr. 7014: med. bronz. 1821 na śmierć gen. Mokronowskiego, Nr. 7060: med. bronz. 1817 Ossolińskiego, Nr. 7248: med. złoty 1678 Straucha, pastora w Gdańsku, Nr. 7356: med. sr. 1772 Karola Wyrwicza rektora „Collegium Nobilium“, Nr. 7368: med. bronz. b. r. Zerboni'ego di Sposetti (Czapski 8146). Prócz tego na końcu katalogu znajduje się kilkanaście medali wojennych odnoszących się do Polski.

Nr. 9 sierpień 1927 zawiera 713 monet i medali różnych krajów i czasów. *Polonica:* Nr. 9896: dukat kurlandzki 1780, Nr. 9961—67: dukaty gdańskie 1586, 1629, 1645 (podwójny) 1649, 1657, 1658 i 1683, Nr. 1084-87: dukaty toruńskie 1634, 1647, 1660 (podwójny) i b. r. (donatywa dwudukatowa Michała Korybuta), Nr. 10124: medal złoty 1678 na cześć Idziego Straucha [(125·— Mk) Raczyński 259 zna ten medal tylko w srebrze], Nr. 10263: znak loży masońskiej „Świątynia jedności” w Poznaniu.

Adolf E. Cahn, Frankfurt n. M., Katalog verkäuflicher Münzen Nr. XXVII zawiera około 10 tys. monet, medali i dzieł numizmatycznych. *Polonica* (ważniejsze): Nr. 3466:

próbna odbitka 5 kop. (10 groszy) 1842 (50·— Mk), Nr. 3882: medal srebrny b. r. na cześć Władysława IV (Czapski 1731 R[4]), Nr. 3885: talar toruński 1636 (120·— Mk), Nr. 3907: szóstak próbny 1766, Nr. 9300: medal srebrny Ludwiki Karoliny Radziwiłłówny (55·— Mk).

Brüder Egger, Wiedeń Verzeichnis... Nr. 51, marzec 1927 zawiera 1939 monet i medali różnych krajów i czasów. *Polonica:* Nr. 715-717 trzy medale, z tych jeden złoty, na pam. odsieczy Wiednia 1683 (Hirsch Tab. 3.21 i 55), Nr. 928-930 dukat i denary Ludwika I węg., Nr. 1000-1010: monety i medale polskie a mianowicie dukat litewski 1567 (750 frs. szw.), półportugał poznański 1652 (480·— frs.), dukat gdański 1658, jeton złoty 1697 na elekcję Aug. II, takiż na koronację, klipa talarowa 1699 na strzelanie z okazji pobytu w Dreźnie szlachty polskiej, August d'or 1756 (5 talarów w złocie), dukat 1756, 5 złp i 2 złp z czasów powstania listop. i dwa medale galicyjskie z r. 1773, 1782, Nr. 1386-1389: 4 medale srebrne saskie Jana Jerzego III z r. 1683 na odsiecz Wiednia, Nr. 1400-1412, 1415-1450: monety i medale sasko-polskie, Nr. 1521: trojak kurlandzki 1598, Nr. 1899: medal bronzowy na cześć T. L. Odescalchi'ego, pretendenta do tronu polskiego.

Nr. 52, listopad 1927 zawiera 2071 monet i medali różnych krajów i czasów. *Polonica*: Nr. 746: medal srebrny 1683 na odsiecz Wiednia (Hirsch 31), Nr. 825: med. srebrny 1773 na hołd Galicji (20·— fr. szw.), Nr. 1166-1195: monety i med. polskie, a mianowicie: kwartniki ruskie Kaz. W. i Opolczyka, dukat lit. 1565 (700·— fr.), talary kor. 1627, 28, 1630, 31 szereg drobnych monet Zygm. III, talary kor. 1634, 35, 41, orty i szóstaki 1684, 1681, 82, 83, medalik 1697 na koronację Aug. II, Augustd'or 1754 (90·— fr.), dukat 1756 (50·— Mk) talary 1754, 1765, etc., Nr. 1555 i nast. monety i med. sasko-polskie, Nr. 1822-1826: monety gdańskie między niemi dukat 1658 (45·— fr.), Nr. 1929/30: monety ryskie i Nr. 1940/1: talary tor. 1638, 1640, Nr. 1958: medal niklowy na 200 rocznicę odsieczy Wiednia (10·— fr.).

Léon Fuldauer, Bruksela, Bulletin numismatique Nr. 11, marzec 1927 zawiera 338 różnych monet i medali. *Polonica:* Nr. 210: medal bronz. 1684 na zwycięstwo Jana III pod Parkanami.

Bulletin numismatique Nr. 12 październik 1927 zawiera 723 numerów. *Polonica:* Nr. 159: grosz 1577 z oblężenia Gdańska, Nr. 508: medaljon bronzowy na cześć Chopin'a (Bovy fec. 250·— fr.) Nr. 598: jeton miedz. 1668 na abdykację Jana Kazimierza, Nr. 618: duży medal bronzowy Fryderyka Krystyna 1750, Nr. 639-641: 4 medale Lelewela (Fisch f.) z lat 1891, 1901 i 1902 (2).

Nr. 13, grudzień 1927 zawiera 343 monet i medali obcych.

Ludwig Grabow, Rostock w Meklemburgji, Verzeichnis... Nr. 25 styczeń 1927 zawiera 639 numerów. Wśród monet polskich znajdujemy tam tylko kilka drobnych i pospolitych.

Verzeichnis... Nr. 26, kwiecień 1927 zawiera tylko kilka monet polskich bez znaczenia.

Verzeichnis... Nr. 27, nie zawiera żadnych ciekawych numizmatów polskich.

Verzeichnis... Nr. 28, sierpień 1927 nie zawiera monet polskich.

Karl W. Hiersemann Lipsk, Katalog Nr. 571, styczeń 1927 zawiera 664 dzieł numizmatycznych w różnych językach. *Polonica:* Bandtkie „Numismatyka krajowa (65·— Mk),

Fassmann D. „Des Fürsten Friedr. Aug. d. gr. Königs in Polen usw. Leben und Heldenthaten", Tyszkiewicz hr. E. „Sammlung v. Medaillen (30·— Mk), Zagórski „Tablice do dzieła o monetach dawnej Polski" (25·— Mk), Mikocki „Verzeichnis" (5·— Mk).

Dr. Fr. Ferd. Kraus, Brunszwik, „Braunschweiger Münzverkehr" Nr. 1/2, styczeń—czerwiec 1927 zawiera 3025 numerów. *Polonica:* Nr. 1104-1129: monety i medale polskie. Ceny naogół niskie i tak talary Zygmunta III, 1628, 1630 pięknie zachowane 8-11 Mk, talar Władysława IV 1633 12·— Mk, medal srebrny, owalny Władysława IV 1639, na koronację (1633) wspaniale zachowany (Cz. 1736 R5) 150·— Mk, talar Jana Kazimierza 1649 (65·— Mk), Nr. 2340 i nast. monety i medale sasko-polskie, Nr. 2494 medal portretowy Gottharda Kettlera z r. 1567 (cena 1850·— Mk), Nr. 2879: medal złoty gdański 1654 (Höhn f.) (cena 765·— Mk).

Dr. Eugen Merzbacher, Monachium, „Münchner Münz-Verkehr" Nr. 26 zawiera 1333 różnych monet i medali. *Polonica:* Nr. 389-390: dukat gdański 1632, i dukat 1831 z powstania 1830/1, Nr. 462-463: dwa medale srebrne na odsiecz Wiednia 1683 (Hirsch 32 i 68), Nr. 587: medal bronzowy napoleoński 1807 na zajęcie Berlina, Warszawy i Królewca, Nr. 589: medal bronzowy 1807, na pokój tylżycki, Nr. 649-654: monety i medale polskie z czasów Kazimierza Jagiellończyka do Augusta II, Nr. 1309: medal bronzowy 1677 na cześć T. L. Odescalchi'ego, pretendenta do korony polskiej.

Münchner Münz-Verkehr Nr. 27 zawiera 1754 numerów. *Polonica:* Nr. 1519-1529: dukat gdański 1556 (280·— Mk) i dukat 1632 (60·— Mk), Nr. 1605: medal srebrny 1683 na odsiecz Wiednia (Hirsch 32), Nr. 1763 i 1766 medale napoleońskie z r. 1807 j. w., Nr. 1923-1932: monety i medale polskie, między innemi kamień warcabowy Augusta II (10·— Mk), medal srebrny 1719 na zaślubiny późniejszego Augusta III (40·— Mk), talar próbny St. Augusta 1771 (50·— Mk), medaljon bronzowy Chopin'a (Bovy f. 50·— Mk), medal bronz. 1677 (Hamerani f.) na cześć Odescalchi'ego (30·— Mk), mały medalik srebrny 1813 (Meynert f.) na cześć ks. Józefa (30·— Mk). Nr. 2627: medal sr. saski 1683 na odsiecz Wiednia (Forster 57) etc.

Józef Münnich, Kraków, „Antykwarjusz polski" I zawiera książki z różnych dziedzin (119 numerów), ryciny i rysunki (21 numerów), monety i medale polskie (75 num.) Do najciekawszych monet należą: trojak kor. Zygm. I. 1528 (30·— zł), trojak pruski 1532 (16·— zł), trojak gdański 1535 (15·— zł), trojak gdański Zygmunta Aug. 1558 (12·— zł), talar siedmiogrodzki Stefana 1585 (75·—), talar gdański 1577 (80·— zł), półtalar kor. Zygmunta III 1628 (60·— zł), dukat gdański 1589 (100·— zł), dukat toruński 1630 (100·— zł), talar z bezkrólewia 1632 (50·— zł). Wśród medali są tu jedynie porozbiorowe a mianowicie: Długosza (8·— zł), Jana III z r. 1883, Kościuszki, Lindego, Mickiewicza, Poniatowskiego, Smolki, Sowińskiego i Sztaszica. Ceny naogół przystępne jednak ciekawe, że żaden z lwowskich zbieraczy nie otrzymał na swe zamówienie żadnej odpowiedzi.

Friedrich Redder, Lipsk, Verzeichnis... Nr. 24, luty 1927 zawiera 4673 monet, medali etc. różnych krajów i czasów, między niemi i polskich, przeważnie pospolitych.

Nr. 25, maj 1927 zawiera 3510 monet, medali, dzieł numizmatycz-

nych, etc. *Polonica:* (ważniejsze) Nr. 244: klipa talara podwójnego Karola Ferdynanda z r. 1631 (200·— Mk), Nr. 247: dukat z powstania 1831 (30·— Mk), Nr. 263: medal srebrny 1772 na zajęcie Poznańskiego (40·— Mk), Nr. 782-787 i 790 do 809: monety i medale sasko-polskie, Nr. 1059-1060 dukat Jana III gdański z r. 1688 (85·— Mk), i talar gdański 1641 (36·— Mk).

Henry Seligmann, Hannover, „Hannoverscher Münzverkehr" Nr. 1 styczeń 1927 zawiera 1004 różnych monet i medali. *Polonica:* Nr. 65: donatywa 4-o dukatowa 1655 (200·— Mk), Nr. 297: 3 ruble w złocie (25·— Mk), Nr. 510-514, monety sasko-polskie.

Rynek aukcyjny. *Dnia 3 lutego 1927* odbyła się w Związku num. lw. licytacja monet i medali polskich i obcych. Katalog Nr. 2 zawiera 135 numerów. Z ciekawszych monet wymienić należy Nr. 19: półgrosz lit. 1528 z V pod pogonią, Nr. 20 trojak pruski 1535, Nr. 30, 31: szeląg i trojak kor. 1580, Nr. 40: trojak z herbem Topór w tarczy z r. 1595, Nr. 47: szóstak kor. 1595, Nr. 54: $^{1}/_{2}$ talar koronny 1630, Nr. 60: krucierz opolsko-raciborski, 1654, Nr. 61: trojak koronny 1661, Nr. 74: $^{1}/_{2}$ talar kor. 1754, Nr. 84: szóstak toruński 1765. Wśród medali zasługują na uwagę: Nr. 103: podskarbiówka Lutomirskiego 1551 i Nr. 126: gwiazda do orderu św. Stanisława. Przy Nr. 127, należy poprawić cenę wywołania na 15·— zł.

Dnia 14 i 15 marca 1927 odbyła się u M. Lempertza w Kolonji licytacja monet i medali ze zbioru Wilhelma Piepera. Katalog I części zbioru, opatrzony 8 tablicami i portretem autora zawiera monety i medale (2232 num.) prowincyj nadreńskich i sąsiednich oraz westfalskich.

Dnia 11 kwietnia 1927 odbyła się w Tow. numizmatycznem w Poznaniu licytacja monet, medali i pieniędzy papierowych polskich. Katalog Nr. 1 zawiera 88 numerów. Do ciekawszych monet należą: Nr. 1: talar 1626, Nr. 9 i 10: talary gdańskie 1636, 37, Nr. 11: talar elbląski 1635/36 i Nr. 16: talar koronny 1649. Wśród medali mamy medal srebrny Höhna 1646 na zaślubiny Władysława IV (Nr. 41), med. srebrny na koronację Jana III i Marysieńki (Nr. 43), med. srebrny na pobyt pary królewskiej w Gdańsku 1677 (Nr. 45) i kilka medali Stanisława Augusta. Wśród porozbiorowych same sztuki pospolite. Pod Nr. 75-88 wyliczone są banknoty i bony pol. z czasów Kościuszki, ks. Warszawskiego, z r. 1830/1 i 1863.

Dnia 12 kwietnia 1927 i w dniach następnych odbyła się u Ottona Helbinga w Monachjum licytacja monet i medali Marchji Brandeburskiej, monet i medali różnych krajów i czasów oraz monet greckich i rzymskich. Katalog pięknie wydany, opatrzony 64 tablicami zawiera 1973 numerów. *Polonica:* Nr. 8-13, 18-21, 23, 25-29, 36-48, 55, 57, 139-142, 234, 330, 345, 413, 444-445, 452, 479, 612-614 (monety brandebursko-pruskie, odnoszące się do Polski), Nr. 660 medal srebrny 1683 na odsiecz Wiednia (Hirsch 55), Nr. 723-734: monety i medale polskie a mianowicie: talar Batorego 1586 (Nagybański), talary lekkie 1621 i 1623, $^{1}/_{2}$ talar 1628, medal srebrny 1637 Dadlera na zaślubiny Władysława IV z Cecylją Renatą, talary kor. 1634, 1642, dukat podwójny 1664, dukat gdański 1650, medal złoty 1673 (10 dukatowy) na zwycięstwo Jana III pod Chocimem, medal srebrny 1694, na zwycięstwo pod Kamieńcem i zaślubiny córki Jana III z Maks.

Emanuelem el. bawarskim i $^{1}/_{2}$ talar 1754, Nr. 1226-1231: monety i medale sasko-polskie, Nr. 1241: medal złoty b. r. z czasów Ks. Warszawskiego dla sędziów pokoju (Czapski III p. 173 XIII b R^{6}), Nr. 1243: medal złoty 1675 na śmierć Jerzego Wilhelma, ostatniego Piastowicza śląskiego.

Dnia 23 maja 1927 odbyła się u Adolfa Cahna we Frankfurcie n. M. licytacja monet i medali średniowiecznych i nowożytnych różnych krajów oraz monet i medali alzackich i lotaryńskich. Katalog Nr. 58, opatrzony 29 tablicami zawiera 1951 numerów. *Polonica:* Nr. 139/40: medale sr. 1683 na odsiecz Wiednia (Hirsch 42 i 56), Nr. 292: moneta srebrna ($^{1}/_{2}$ Guldengroschen) węg. 1500 Władysława Jagiellończyka, Nr. 322: 5 kop. 1842 z men. warsz., Nr. 334-336: dwa medale srebrne i jeton na cześć Marji Leszczyńskiej, Nr. 472: talar Klemensa Wacława 1794, Nr. 736: med. srebr. 1747 na zaślubiny Marji Anny, córki Augusta III, Nr. 783: medal srebr. 1715 na zajęcie Stralsundu, Nr. 801: ort pruski 1603 (Czap. 8716), Nr. 974: talar kurlandzki 1645, Nr. 1063: med. srebr. na cześć Ludwiki Karoliny Radziwiłłówny, Nr. 1127-1128 i 1130 medale sasko-polskie, Nr. 1160: dukat węgierski 1557 Jana II Zygmunta i Izabeli, Nr. 1311: medal srebrny 1646 Dadlera na zaślubiny Władysława IV, Nr. 1316: talar elbląski 1636 na pokój Stumsdorfski, Nr. 1441: donatywa 3 dukatowa toruńska 1659 i Nr. 1442: medal srebrny 1754 toruński na 300 rocznicę połączenia się z Polską.

Dnia 28 i 30 maja 1927 odbyła się u M. Lempertza w Kolonji licytacja monet i medali ze zbioru Wilhelma Piepera. Katalog II części zbioru, opatrzony 12 tablicami zawiera monety i medale (1929 num.) westfalskie i prowincyj sąsiednich oraz monety saskie.

Dnia 21 czerwca i w dniach nast. odbyła się u Adolfa Hessa w Frankfurcie n. M. licytacja monet i medali różnych krajów i czasów, głównie nowszych talarów i monet Rzeszy niem. Katalog opatrzony 21 tablicami zawiera 2384 numerów. *Polonica:* Nr. 54-55: dwa medale srebrne na pam. odsieczy Wiednia 1683 (Hirsch 30, 56), Nr. 56: medal srebrny 1684 na pam. przymierza przeciw Turkom (Cz. 2481). Nr. 176/7: 2 dukaty Ludwika węg., Nr. 181: dukat Wł. Warneńczyka, Nr. 185/6: dwa dukaty Wł. Jagiellończyka, Nr. 208: kopiejka w złocie Władysława (IV), Nr. 295: 10 złp 1837, Nr. 306 i 308: kopiejka warsz. 1848, — 5, 3, 2, 1, $^{1}/_{2}$ i $^{1}/_{4}$ kop. 1850, Nr. 396-410 monety i medale polskie a mianowicie: trojak kor. 1528, talar nagybański 1585 i 1586, talar 1626 z monogranem, talar kor. 1629 (2 szt.), 1630, trojaki kor. z różnych lat, medal srebrny 1646 na zaślubiny Wład. IV z Ludwiką Marją, talar 1638 i 1643, medal srebrny b. r. na zaślubiny Jana Kazimierza z Ludwiką Marją, talar 1649, półtalar 1649 i medal srebrny 1704 na elekcję St. Leszczyńskiego. — Nr. 569 klipa ośmioboczna talara Karola Ferdynanda z r. 1632, Nr. 1216-1218: dwa medale srebrne Augusta II 1697 na elekcję (Cz. 2588, 2589) i medal sr. 1697 na koronację, Nr. 1219 i nast. monety sasko-polskie, Nr. 1635: medal gdański zaślubinowy, roboty Höhna, Nr. 1865-8: medal sr. 1658 na zajęcie Torunia, donatywa b. r. Michała Korybuta, talary toruńskie 1637, 1640.

Dnia 24 października i w dniach nast. odbyła się u Ottona Helbinga w Monachjum licytacja około 4000 monet i medali, pochodzących z różnych zbiorów. —

Znalazły się tam między innemi zbiory: Ludwika Jägera z Fryburga w Bryzgowji (mon. badeńskie i alzackie), prof. Roberta Piloty'ego z Würzburga (mon. biskupstwa Würzburskiego), Hermanna (monety starożytne). Prócz tych były tam i medale różnych krajów i czasów ze zbiorów wyżej wspomnianych, następnie ze zbioru Hellmansbergera i innych. Katalog pięknie wydany, opatrzony 80 tablicami, wykazem tablic i wykazem cen szacunkowych liczy 3890 numerów i zawiera znaczną ilość pierwszorzędnych rzadkości. *Polonica:* Nr. 576: medal srebrny na cześć Damjana Hugona Schönborna, Nr. 1462: medal sr. 1683 na odsiecz Wiednia, Nr. 1480: medal srebrny na hołd Galicji 1773, Nr. 1514-1520: monety i medale polskie, a mianowicie: trojak kor. 1580 z herbem Glaubicz (2 szt.), $^1/_2$ talar 1630, dukat gdański 1614, medal sr. b. r. (1637) na zaślubiny Władysława IV z Cecylją Renatą, dukat gdański 1666 i dukat 1711 (sasko-polski). — Nr. 1751: jeton srebrny 1697, na pam. urodzin Karola Alberta baw., Nr. 1761: medal złoty (1747) na zaślubiny Maks. Józefa III z Marją Anną, córką Augusta III, Nr. 1855-56: talar brand.-pruski 1574 i talar podwójny 1623, Nr. 1951-1954: monety sasko-polskie, Nr. 2211: medal sr. na cześć Heveljusza, Nr. 2216: podskarbiówka Lutomirskiego 1554, Nr. 2218: med. sr. 1756, na cześć Benjamina Maki'ego, Gdańszczanina, Nr. 2416/17: monety ryskie z pocz. XV w.

Dnia 31 października 1927 i w dniach nast. odbyła się u J. Schulmana w Amsterdamie licytacja monet i medali różnych krajów i czasów. Katalog, opatrzony 43 tablicami zawiera 2003 numerów. *Polonica:* Nr. 739: $^1/_2$ dukat sasko-polski 1743, Nr. 992: medale (5) roboty Hamerani'ego 1750 z widokiem nagrobka Marji Klementyny Sobieskiej, Nr. 999-1005: dukat gdański 1583, talar kor. 1630, talar toruński 1638, talar gdański 1649, medal złoty b. r. (1670) na zaślubiny Michała Korybuta z Eleonorą Marją, 2 zł i 1 zł. 1924, i $^1/_2$ talar kurlandzki 1711 na śmierć Marji Amalji.

R. Mękicki.

C Z A S O P I S M A

Berliner Münzblätter, organ połączonych Towarzystw numizmatycznych Niemiec i Austrji. Wydaje Emil Bahrfeldt. Wychodzą miesięcznie z dodatkiem: „Numismatische Correspondenz". Abonament roczny 8·— Mk. Rocznik 37.

Nr. 289. Styczeń 1927 zawiera: Emil Bahrfeldt: Die Herren von Strele in ihrer Münzstätte Beeskow. Dr. Wilhelm Jesse: Zur Geschichte des wendischen Münzvereins IV. Willi Pieper: Unedierte Münzen in meiner Sammlung (c. d.). Drobne wiadomości. Ogłoszenia.

Nr. 290. Luty 1927 zawiera: Dr. W. Diepenbach: Die Wandlungen der Münzstätte Mainz. Willi Pieper: Unedierte Münzen... (c. d.) Drobne wiadomości. Ogłoszenia.

Nr. 291. Marzec 1927 zawiera: Emil Bahrfeldt: Der Denarfund von Quilitz. Fundbericht von Robert Burkhardt. Dr. W. Diepenbach: Die Wandlungen... (c. d.). Willi Pieper: Unedierte Münzen... (c. d.). v. Renner Wien: Die Medaille in Wiener Künstlerhause. Ortwin Meier: Münzenfund im Kreise Peine. Drobne wiadomości. Ogłoszenia.

Nr. 292. Kwiecień 1927 zawiera: Dr. W. Diepenbach: Die Wandlungen... (c. d.). N. Bauer: Zwei unedierte brandenburgische Goldmünzen. Dr. W. Schwinkowski: Weimar in der Schreibung des Mittelalters. Willi Pieper: Unedierte Münzen... (c. d.). Drobne wiadomości. Ogłoszenia. Dołączona tabl. 111.

Nr. 293. Maj 1927 zawiera: E. Bahrfeldt: Der Denarfund von Quilitz (c. d.). Dr. W. Diepenbach: Die Wandlungen... (c. d.). Willi Pieper: Unedierte Münzen... (c. d.). Korvettenkapitän Paul Feiland: Die

Münzprägungen der „Freien Stadt Danzig" 1926. Drobne wiadomości. Ogłoszenia.

Nr. 294. Czerwiec 1927 zawiera: Moritz Simon: Die Anfänge des Christentums auf der Münze. Dr. W. Diepenbach: Die Wandlungen... (c. d.). Renner: Die Medaille in der grossen Kunstausstellung 1927 Wien. Willi Pieper: Unedierte Münzen... (c. d.). Drobne wiadomości. Ogłoszenia.

Nr. 295/296. Lipiec i sierpień 1927 zawiera: Dr. K. Kennepohl: Eine Falschmünzerwerkstatt im Sauerlande, Dr. W. Diepenbach: Die Wandlungen... (c. d.). Emil Bahrfeldt: Der Denarfund von Quilitz (c. d.). Moritz Simon: Die Anfänge des Christentums auf der Münze (c. d.). Willi Pieper: Unedierte Münzen... (dokończenie). Amtsgerichtsrat Schroeder: Talerfund zu Seddin. V. Loehr: Tagung des Gesamtvereins der deutschen Geschichts- und Altertumsvereine 1927 in Speyer. Drobne wiadomości. Ogłoszenia.

Nr. 297. Wrzesień 1927 zawiera: Erwin Nöbbe: Flensburger Münzfund von 1892. Moritz Simon: Die Anfänge des Christenstums auf der Münze (dokończenie). Drobne wiadomości. Ogłoszenia.

Nr. 298. Październik 1927 zawiera: Erwin Nöbbe: Flensburger Münzfund... (dokończenie). Emil Bahrfeldt: Der Denarfund... (c. d.). W. Diepenbach: Vereinigte Numismatische Gesellschaften Deutschlands und Oesterreichs. Emil Bahrfeldt: Unediertes Königsberger Zweidukatstück. Drobne wiadomości. Ogłoszenia.

Nr. 299. Listopad 1927 zawiera: W. Diepenbach: Die Wandlungen... (c. d.). Emil Bahrfeldt: Der Denarfund von Quilitz (c. d.). Drobne wiadomości. Ogłoszenia.

Mitteilungen für Münzsammler wychodzą miesięcznie we Frankfurcie nad Menem z dodatkiem „Frankfurter Münzverkehr", nakładem Józefa Hamburgera, pod redakcją Knitterscheida. Rocznik 4. 1927.

Nr. 37. Styczeń. Prof. Dr. Kurt Regling: Gothia. Prof. Dr. G. Behrens: Ein bisher unbekannter Dukat von Trevoux. Rud. Steimann: Geldwirtschaft vor 300 Jahren. Drobne wiadomości, etc.

Nr. 38. Luty. Prof. Dr. W. Brambach: Litra—libra—libella. B. Pens: Die Münzen von Siegen. Dr. W. Diepenbach: Johann Schweickhardt von Kronberg, Erzbischofkurfürst von Mainz 1604—1626. Drobne wiadomości, etc.

Nr. 39. Marzec. B. Pens: Die Münzen von Siegen (c. d.). Dr. W. Diepenbach: Johann Schweickhardt... (c. d.) Drobne wiadomości, etc. Dołączono tabl. Nr. 1.

Nr. 40. Kwiecień. N. Bauer u. Dr. Schildmacher: Ein wiedergefundener Groschen der Stadt Magdeburg. Dr. W. Diepenbach: Johann Schweickhardt... (c. d.). Drobne wiadomości, etc. Dołączono tabl. Nr. 2.

Nr. 41. Maj. Wilhelm Ohm: Der Marsberger Groschen von 1601. Dr. W. Diepenbach: Johann Schweickhardt... (dokończenie). B. Pens: Die Münzen von Siegen. Drobne wiadomości, etc.

Nr. 42. Czerwiec. Knitterscheid: Die Zinnpest. B. Pens: Die Münzen von Siegen (dokończenie). Drobne wiadomości, etc.

Nr. 43. Lipiec. Dr. Aug. O. Loehr: Tagung des Gesamtvereins deutscher Geschichts- und Altertumsvereine in Speyer. Knitterscheid: Verzeichnis der national wertvollen Kunstwerke, Dr. O. Paret: Das Gesicht des deutschen Silbergeldes. Drobne wiadomości, etc.

Nr. 44. Sierpień. Dr. W. Brambach: Römische Währungen. Dr. Julius Cahn: Münzfund bei Düren, Joseph Hamburger: Luminographie. Drobne wiadomości, etc.

Nr. 45. Wrzesień. Carl. W. Scherer: Zur pfälzischen Münzkunde. Dr. Julius Cahn: Eine alamannische Nachahmung einer Silbermünze des Julianus Apostata. Dr. W. Brambach: Römische Währungen (c. d.). C. Kaufmann: Die neueren Prägungen Ysenburgs. Dr. N. Hess: Goldgulden und Turnosenfund in Idstein. Drobne wiadomości, etc.

Nr. 46. Październik. Knitterscheid: Hauptversammlung des Gesamtvereins d. deutsch. Geschichts u. Altertumsvereine in Speyer vom 29 August bis 1 September, Feier d. 75 Jähr. Bestehens d. Röm.-German. Central-Museums im Mainz vom 1 bis 3 September. Dr. N. Hess: Goldgulden u. Turnosenfund in Idstein (c. d.). Dr. W. Brambach: Römische Währungen (c. d.). Drobne wiadomości, etc.

Nr. 47. listopad Prof. A. Alföldi „ISINT". Dr. W. Brambach: Römische Währungen: (c. d.). Dr. N. Hess: Goldgulden u. Turnosenfund... (c. d.). Drobne wiadomości, etc. Dołączono tabl. Nr. 3.

Numismatisches Literatur-Blatt. Rocznik 44, 1927. Wychodzi pod redakcją Prof. Dr. Maks. v. Barfeldta, nakładem firmy A. Riechmann & Co., Halle (Saale).

Nr. 259/260 (styczeń) zawiera I. Treść czasopism numizmatycznych II. Recenzje dzieł numizmatycznych i prac pomieszczonych w czasopismach nienumizmatycznych. III. Wykaz recenzyj.

Nr. 261 kwiecień.

Nr. 262/263 czerwiec.

Nr. 264 lipiec.

Nr. 265 sierpień.

Nr. 266 wrzesień podobnie j. wyżej.

Sammelfreuden, Hannover wydaje Henry Seligmann. Zeszyt 2, pardziernik 1927 zawiera: An die Leser und Freunde der Sam-

melfreuden. Erste Hannoversche Fernversteigerung (wykaz monet starożytnych, średniowiecznych i nowożytnych różnych krajów, częściowo z cenami, 440 numerów). Otto Deneke: Die Musenklange aus Deutschlands Leierkasten (z ilustracją). Bücherpreis der Versteigerung Max Köpcke-Hamburg (z ilustracją). A. Lemke: Sammelfreuden; Rundschau. Sammler-Verkehr, Ogłoszenia.

M.

Z DRUKARNI UNIWERSYTECKIEJ WE LWOWIE, UL. PIEKARSKA 3.